

МИРОНІВКА: імена в назвах вулиць

Вулиця Батури

У 1955 році головою маслівського колгоспу ім. Сталіна було обрано тридцяти тисячника В.І. Батуру. Відбулось це на загальних зборах усього трудового колективу господарства. Пройде десять років і Василь Іванович Батура введе маслівський колгосп у мільйонери. Втім, кожна розповідь повинна мати свій порядок.

Отже, народився Василь Батура у 1912 році, у мальовничому селі Стайки на Кагарличчині. Стайки нам відомі як колишнє козацьке укріплення а також сотенне містечко Канівського полку. Розташовується село на високому березі Дніпра, де особливо гарно мріється, тим паче коли ти ще тільки починаєш жити. Про родину Василя Батури практично невідомо нічого, хоч як свідчить нам поіменний список загиблих на фронтах Другої Світової війни жителів цього села, прізвище Батура тут було досить поширеним. Але варто зазначити, що у переліку відомих вихідців із Стайок Героя Соціалістичної Праці, Заслуженого працівника с/г УРСР В.І. Батури якраз і не має. Дуже шкода, що село забуло про свого славного земляка.

За даними скупих архівних записів юний Василь Батура закінчив семирічку і пішов працювати у місцевий колгосп «Дніпро». Звідти ж отримав направлення на навчання у Золотоніський с/г технікум (нині – Золотоніський коледж ветеринарної медицини БНАУ), де здобув диплом агронома. Молодий фахівець очолює колгосп «Шлях до комунізму» (колгосп ім. Кірова) у селі Халча, яке знаходилось майже поряд із Кагарликом. У розпорядженні молодого голови було більше 4 тис. га землі, а от людей після 1933 року там майже не залишилось. Навіть у 60-х роках кількість жителів цього села сягала усього ледь за тисячу. Чи не тоді Василь Батура, як керівник і господарник за покликанням, зрозумів усю цінність людини, котра трудиться на землі. Бо країна без власної продовольчої безпеки уже нічого не варта.

Однак у подальшому житті В.І. Батури буде такий період, який не матиме нічого спільного із хліборобською нивою. Маю на увазі його роботу у правоохоронних органах. Біографи Василя Батури стверджують, що у 1943 році він отримав призначення на посаду прокурора в один із шойно визволених районів Київщини. Скоріш усього це був Васильківський, Києво-Святошинський або Іванківський райони. Можливо – місто Ірпінь. Втім, географія у даному випадку не має особливого значення. Більш важливішими є інші речі: саме через руки В.І. Батури тоді проходили справи місцевих колабораціоністів, тобто тих, хто вільно чи не вільно співпрацював із окупаційною владою. Це були старости сіл, десятники, сотники, перекладачі, вчителі. А також ті, хто служив в управі, зокрема в поліції. І більше того, брав безпосередню участь у каральних операціях. В окрему теку потрапляли досьє членів ОУН-УПА.

Звісно, що вирок залежав від ступеня важкості провини. Комуś давали 10 років таборів, а хтось отримував аж 25. Нерідко оголошувалась і вища міра. Багатьом випадав шанс змити кров'ю свою провину на фронті. У 1945-му чималий відсоток таких фронтовиків повернувся живим-здоровим додому та прожив потому ще довге життя, завітчаний дітьми і внуками. Але чи можна було їх потім включати до загального почесного списку визволителів? Тобто тоді, коли про фронтовиків нарешті почали належним чином згадувати? Особисто я не можу дати однозначної відповіді на це питання. Хоч такий випадок у моїй практиці траплявся. Якось на сільських урочистостях було оголошено ім'я саме такого ветерана. У період окупації

він служив у поліції і своїх односільчан мордував так, що вони його прокляли. Факт цілком підтверджений спогадами очевидців. «Але ж він воював!», - ополчилась на мене рідня ветерана. Так, безперечно. Як і те, що свого часу тому чоловікові трапився досить таки чуйний прокурор.

У 1947 році В.І. Батура отримує призначення на посаду прокурора Миронівського району. На той час – Старченківського. Час знову ж таки не простий. Голод змушував людей вчиняти злочини: зрізати колосся в полі, перетрушувати колгоспні скирти у пошуках зерна, чи виносити його із току, ховаючи по жмені у кишенях, у пазухах, у взутті. За такий кримінал можна було надовго опинитись у краях сибірських. Тож прокурорська діяльність Василя Батури, це напевне один із тих небагатьох випадків у нашій історії, коли влада не зіпсувала людину, а навпаки: зробила її мудрішою, більш уважною та доброзичливою.

Зараз важко сказати, як саме Василь Батура опинився серед числа тридцяти тисячників. Тобто по своїй волі чи не зовсім. Цей суспільний рух організований Комуністичною партією у середині 50-х років мав вивести із застою понівечене війною та тими ж таки партійними віжками сільське господарство. Вересневий 1953 року Пленум ЦК КПРС на чолі із новообраним главою держави М.С. Хрущовим визнав, що стан вітчизняної аграрної справи є просто критичним. То був наслідок і недостатнього фінансування, і нерівноправності стосунків колективних господарств та держави, і низького рівня їхньої технічної оснащеності а також усієї культури землеробства загалом. Крім того, більшість керівників колгоспів не здобули відповідної освіти або ж взагалі ніякої не мали. От якраз із цього краю та ще й у найкоротший термін і вирішено було піднімати із провалля с/г галузь радянської економіки. Березнева 1955-го року Постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого зміцнення колгоспів керівними кадрами» зобов'язувала партійні та господарчі органи усіх рівнів розгорнути роботу по добору на добровільних засадах фахівців, які б очолили сільське виробництво. І що найцікавіше – із числа містян. Кількість таких добровольців теж визначалась конкретною цифрою - тридцять тисяч.

Для справедливості слід зауважити, що добровольці справді були. Серед них, можливо, і наш В.І. Батура. А загалом, як і за всякої штурмівщини, на кожную область зверху почала видаватись примусова рознарядка на тридцяти тисячників. У першу чергу – на комуністів. За непослух відмовника чекали серйозні непереливки. І знову ж таки, штурмівщина змусила регіони відрядити у тридцяти тисячники таких спеціалістів, якими вони були багаті. Звісно, що Донеччина послала гірників. Дніпропетровщина – металургів. Закарпаття – директорів винних заводів та адвокатів. Житомирщина - спеціалістів лісопереробної та текстильної промисловості. І так далі, і тому подібне. Тож уже через рік 116 голів колгоспів було знято із своїх посад за непідготовленість та нездібність до такої роботи. Хоч усі тридцяти тисячники перед тим як поїхати у село, навчались на спеціальних курсах. До того ж, держава забезпечила їх досить таки солідними пільгами. Тим не менш, не пройшло і двох років після початку цієї кампанії, як тридцяти тисячників залишилось на селі менше половини. Сама ж хрущовська ініціатива наробила більше клопоту колгоспам і прив'язаним до них рабською працею колгоспникам, ніж привела до якихось кардинальних зрушень у с/г.

Та все ж, траплялись і винятки. Приклад тому маслівський колгосп ім. Сталіна (із 1962го р. колгосп ім. XXII з'їзду КПРС). Справи у ньому, до слова сказати, не були такими вже й плачевними. Навіть навпаки. Спеціалістів тут якраз вистачало, бо у селі діяв потужний навчальний заклад – Маслівський с/г технікум. Сам же колгосп ще у 1948 році вийшов на довоєнний рівень виробництва, однією із профілюючих галузей якого було першокласне насінницьке господарство. А у 1939 та у 1941 рр. колгосп став учасником ВДНГ СРСР. Тож піднятись знову до такої планки у час

повоєнної розрухи можна було тільки шляхом неймовірної людської самовіддачі. Тобто днювати і ночувати у полі та на фермі. Що маслівчани і робили.

Правління маслівського колгоспу. 50-ті роки
Третій ліворуч - В.І. Батура

Коли ж маслівський колгосп очолив В.І. Батура, то уже через рік у районній газеті «Червона зірка» з'явилась публікація такого змісту: «...від самого початку роботи Василя Івановича Батури колгоспники почали відчувати піклування не тільки про сам колгосп, а і про свій добробут...». Отож Василь Батура розгорнув свою діяльність так би мовити не із того кінця, дбаючи не на словах, а на ділі саме про рядового колгоспника. Про того, хто

своїм горбом годував країну і всю її зажирілу партійну номенклатуру. І при цьому у народного годувальника відбирали все, у прямому розумінні. Залишалось тільки одне право – на безпросвітний рабський труд.

Не потрібно бути доктором економічних наук, щоб зрозуміти очевидне: у колективному господарстві добре працюватиме тільки матеріально зацікавлена людина. Тож Василь Батура підняв плату за трудовень відразу на кілька порядків: як грошима, так і зерном. Сприяли його благородним починанням ще й ті обставини, що у 1957 році держава ліквідує МТС і невдовзі приймає закон про розпродаж наявної там техніки. Таким чином маслівський колгосп, як свідчить нам архівний запис «закупив велику кількість різноманітної с/г техніки...Це у свою чергу дозволило йому збільшити свої посівні площі, зокрема, кукурудзи і цукрового буряка...». До того ж і урожай 1958 року видався таким, що колгосп уперше за повоєнний період знову стає учасником ВДНГ СРСР. А Указом Президії Верховної Ради УРСР за особливі заслуги на ниві соціалістичного будівництва голова колгоспу В.І. Батура нагороджується орденом Трудового Червоного Прапора. Комбайнер колгоспу Степан Денисович Коломієць – орденом Леніна. Головний агроном колгоспу Петро Васильович Борисенко, бригадир тракторної бригади Ілля Михайлович Гапанюк та головний зоотехнік Любов Іванівна Підлужня - орденами «Знак Пошани». Передові доярки Ганна Кіндратівна Бутвина та Настя Устимівна Кононенко – медалями «За трудову доблесть». Це був перший великий злет колгоспу під керівництвом В.І. Батури. Особисто він сам а також керівники виробничих підрозділів та і звичайні рядові колгоспники потім ще неодноразово будуть відзначені найвищими урядовими і державними нагородами.

У тому ж таки 1958 році Український НДІ економіки і організації с/г починає спеціально займатись вивченням і дослідженням питання продуктивності та собівартості праці у маслівському колгоспі. Передовий досвід береться на озброєння і переймається іншими господарствами регіону. У 1960 році маслівський колгосп під керівництвом В.І. Батури знову стає учасником ВДНГ СРСР і нагороджується золотими та срібними медалями. Сам же колгосп відвідує делегація економістів із 17 країн світу: із Європи, із Латинської Америки і навіть із Африки. У 1964 році колгосп вводить в експлуатацію унікальну зрошувальну систему площею 215 га. А Міністерство с/г УРСР організує на базі колгоспу 2-х денний навчальний семінар для господарників із західних областей України із метою запровадження там такого ж штучного поливу. Крім того, Маслівка приймає групу журналістів із Європи і

США, які вельми цікавляться собівартістю та іншими економічними складовими колгоспного поливного комплексу.

Необхідно підкреслити, що клопітливий та хазяйновитий В.І. Батура і сам постійно дбав про свій фаховий рівень. Коли у тому ж таки визначному 1958 році у Маслівському с/г технікумі відкрилось зоотехнічне відділення, Василь Іванович став його студентом. Зрозуміло, що заочної форми навчання. Тим не менш, для Маслівського аграрного закладу В.І. Батура є одним із найвідоміших і найзнаменитіших його випускників.

Дуже промовисто характеризує Василя Батуру, як господарника той факт, що кожен свій робочий день він починав не в кабінеті, а на тваринницькій фермі. Більше того, знав напам'ять ідентифікаційний номер кожної корови та її племінний родовід. А про людські якості Василя Івановича ще красномовніше розповідає одна історія. По суті, це притча про дуже терпеливого і розумного керівника, який між іншим до своїх підлеглих завжди та за будь-яких обставин звертався тільки на «ви». Отже, мій уже покійний свекор, а тоді ще молодий колгоспник прийшов якось позичити у Батури грошей на корову, до зарплати. Діти у нього були ще малі, потребували молока, тож задумали вони із дружиною купити корівчину. Василь Іванович без зайвих вагань відрахував колгоспникові необхідну суму. А коли той прийшов віддавати борг, голова забрав тільки половину грошей. Бо як же сім'я колгоспника цілий місяць житиме без зарплати? Тільки, як на лихо, корова колгоспникові попалась ялова. Тож Василь Іванович дозволив замінити її у колгоспній череді на молочну. Але та, молочна, ковтнула шпильку разом із сіном і здохла. Тоді Василь Іванович виручив того колгоспника іще раз. І так напевне тривало б до безкінечності. Однак у 1970 році перевели Василя Івановича у село Козин, очолювати колгосп ім. Мічуріна. Із собою до речі, як дуже хорошого слюсаря В.І. Батура хотів забрати якраз того, трохи безталанного колгоспника. Та його підопічний саме збудував собі хату і уже нікуди не захотів зриватись із насидженого місця. До слова сказати, маслівчани із криком та сльозами відривали від себе свого голову. Аж поки він сам не почав їх прохати:

- Люди добрі! Відпустіть мене до сім'ї! Ви ж знаєте, що я тут, а моя родина у Миронівці!

Та довелось Василю Івановичу ще чотири роки пропрацювати у Козині і тільки по тому очолити ще одне господарство уже безпосередньо у самій Миронівці. Воно відоме нам як колгосп ім. Бузницького, якому В.І. Батура віддав дванадцять років життя. За його керівництва ця миронівська житниця прославилась далеко за межами України.

За свою звитяжну працю Василь Іванович Батура був тричі удостоєний найвищої державної нагороди – ордена Леніна. У 1966 році йому було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Звання заслужений працівник с/г УРСР – у 1982 році. Тобто практично відразу ж після затвердження Урядом такої почесної відзнаки для аграрників.

В.І. Батура пішов із життя у 1991 році, пробувши перед цим на заслуженому відпочинку усього п'ять років. Коли його ховали, лив сильний дощ. Але людей на похорон прийшло не просто багато, а дуже багато. Усі перешіптувались про те, що сама природа гірко сумує за великим господарником та таким добросердечним керівником. А ще народ вельми дивувався, що покійний, орудуючи мільйонами, так і не спромігся перекрити дах у своєму будинку. Здавалось, що покрівлі і зовсім не було, бо вода із стелі текла річкою. «Дбав про усіх, тільки не про себе», - зітхали миряни проводжаючи в останню дорогу того, хто залишив по собі такий світлий і такий величний слід на землі.